

УДК 330.3

СТРУКТУРНИЙ РОЗВИТОК ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНОГО ПРОЦЕСУ В УКРАЇНІ**Косова Т.Д., Стеблянко І.О.****THE STRUCTURAL DEVELOPMENT OF INNOVATIVE-INVESTMENT PROCESS IN UKRAINE****Kosova T.D., Steblianko I.O.**

Узагальнено теоретичні погляди на структурний розвиток інноваційно-інвестиційного процесу. Проаналізовано динаміку обсягу інвестицій та інновацій у національну економіку України, виконано його моделювання. Проведено структурний аналіз інвестицій за джерелами фінансування, інвестиційними об'єктами, видами економічної діяльності. Надано оцінку стану інноваційної діяльності. Визначено закономірності структурного розвитку інноваційно-інвестиційного процесу і заходи з його активізації.

Ключові слова: структурний, розвиток, інноваційний, інвестиційний, процес.

Постановка проблеми і її зв'язок із найважливішими науковими та практичними завданнями. Стабільність розвитку національної економіки значною мірою залежить від ступеня розвиненості та ефективності її структури, яка в українських умовах є недосконалою [1, с. 32]. У сучасних складних умовах соціально-економічної кризи структурна політика має бути домінуючою і скоординувати діяльність усіх напрямів економічної політики, що впливають на структурні зміни, на єдиній концептуальній основі. Структурна політика може здійснюватися в рамках загальної системи державних заходів регулювання окремих економічних процесів через промислову, регіональну, інноваційну, інвестиційну, приватизаційну, антимонопольну, соціальну, зовнішньоекономічну політику, в межах яких відбуватиметься опосередковане регулювання макроекономічних пропорцій вітчизняної економіки. Важливим елементом структурної політики є інноваційно-інвестиційна складова, оскільки вона є запорукою економічного зростання.

Аналіз останніх досліджень та публікацій, у яких розпочате вирішення даної проблеми, на які спирається автор. Проблеми структурного розвитку економіки, економічного зростання, інвестиційної діяльності знаходяться у центрі уваги багатьох вчених. Антоновим В.Б. запропоновано методологічний підхід до оцінювання ефективності структур-

них трансформацій за участю іноземних інвестицій за видами економічної діяльності [2, с. 10]. Сисоевою Л. Ю. досліджено роль і місце інвестиційного ринку в системі економічних відносин, його розвиток в Україні за банкоцентричною моделлю, обґрунтовано доцільність та умови передачі банку функцій моніторингу за об'єктами інвестування в межах інтеграційних структур [3, с. 9]. Досліджуючи інституційну структуру вітчизняного фінансового ринку, Пурій Г. М. показав вплив фінансової кризи на банківську діяльність і виділив основні загрози її розвитку, визначив напрями активізації банківської інвестиційної діяльності в контексті процесів фінансової глобалізації [4, с. 6]. Гладковою О. В. визначено сутність поняття "фінансовий саморозвиток" торговельних підприємств, виділено його резерви та складові, наведено оцінку ефективності інноваційно-інвестиційних процесів на торговельних підприємствах [5, с. 7]. Заслуговує на увагу запропонований Аржевітіним С. М. комплекс заходів, необхідних для структурної перебудови економіки, орієнтованих на активізацію державного впливу на формування заощаджень населення як основного джерела інвестиційних ресурсів економіки [6, с. 5]. Кахович О.О. розроблено практичні пропозиції щодо удосконалення державного регулювання структурно-інвестиційної політики в Україні, встановлено можливості державного регулювання СП на регіональному рівні та пріоритетні напрями її розвитку [7, с. 6].

Виділення невирішених раніше питань загальної проблеми, яким присвячується дана стаття. Високо оцінюючи науковий доробок вказаних вище авторів, слід акцентувати увагу на відсутності системного підходу до дослідження структурного розвитку інноваційно-інвестиційного процесу в Україні.

Формулювання цілей статті (постановка задачі). Метою статті є визначення закономірностей структурного розвитку інноваційно-інвестиційного процесу на основі аналізу статистичних показників.

Виклад основного матеріалу дослідження з обґрунтуванням отриманих наукових результатів. В останні п'ять років відбувається зміна характеру інноваційно-інвестиційного процесу – від зростання до скорочення обсягів фінансування. Динаміка інновацій та інвестицій описується поліноміальними трендами гілками донизу (рис. 1), але квадратичний коефіцієнт кореляції останніх ($R^2 = 0,9741$) вище порівняно з інноваціями ($R^2 = 0,6616$).

Протягом 2010-2012 рр. обсяг інвестицій збільшився із 180575,5 до 273256,0 млн грн., а до кінця 2014 р. скоротився до 219419,9 млн грн. За цей час відбулися такі структурні зрушення в джерелах фінансування інвестицій: частка власних коштів підприємств та організацій збільшилася з 61,68% до 70,47%. Зменшилася роль бюджету і банківських джерел у фінансуванні інвестиційного процесу, частка коштів державного бюджету скоротилася із 5,66% до 1,25%, коштів місцевих бюджетів – із 3,17% до 2,7%, кредитів банків та інших позик – із 12,68% до 9,91%.

Максимальний обсяг фінансування інновацій мав місце у 2011 р. - 14333,9 млн грн. У наступні роки спостерігається його стійке скорочення – до 7695,9 млн грн. у 2014 р., що нижче рівня 2010 р. (8045,5 млн грн.). У структурі джерел фінансування інноваційної діяльності частка власних коштів зростає суттєво – із 59,35% до 84,98% за рахунок скорочення питомої ваги коштів іноземних інвесторів – із 29,97% до 1,80%. Про несуттєве зростання підтримки інноваційної діяльності з боку держави свідчить незначне збільшення питомої ваги коштів бюджету у її фінансуванні з 1,08% до 4,47%. Між обсягом фінансування інвестицій і інновацій відсутній тісний кореляційний зв'язок ($r=0,58$). Утім динаміка спаду обсягів інновацій і інвестицій є дуже схожою з випереджаючою фазою в інноваціях.

Основними інвестиційними об'єктами протягом 2010-2014 рр. були: інженерні споруди, питома вага яких зросла із 29,9% до 31,42%, житлові будівлі, частка яких скоротилася з 20,58% до 18,62%, а також нежитлові будівлі, питома вага яких незначно перевищує 21%, частка інвестицій у матеріальні активи зросла з 14,26% до 15,12%. За видами економічної діяльності позиції лідера має промисловість, частка якої збільшилася із 30,67% до 39,3%, будівництво, на яке приходиться трохи більше, ніж 16%. Зростання структури притаманне лише сільському та лісовому господарству – відповідно на 2,39% та 0,08%. Усі інші галузі, окрім промисловості, продемонстрували тенденцію до скорочення питомої ваги у загальній структурі інвестицій (табл. 1).

Стабільне щорічне скорочення демонстрували обсяги інвестицій в освіту, стабільне щорічне зростання – галузь сільського, лісового та рибного господарства. Найбільші середні річні темпи приросту обсягу інвестицій має водний транспорт - 45,2%, поштова та кур'єрська діяльність – 20,1%, лісове господарство та лісозаготівлі - 18,2%, сільське господарство, мисливство та надання пов'язаних із ними послуг - 12,0%, діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування – 11,3%, промисловість - 9,4%. Найбільші середні темпи скорочення притаманні освіті – 24,1%, сфері надання інших видів послуг – 16,7%, інформації та телекомунікаціям – 8,2%.

Стабільне щорічне скорочення демонстрували обсяги інвестицій в освіту, стабільне щорічне зростання – галузь сільського, лісового та рибного господарства. Найбільші середні річні темпи приросту обсягу інвестицій має водний транспорт - 45,2%, поштова та кур'єрська діяльність – 20,1%, лісове господарство та лісозаготівлі - 18,2%, сільське господарство, мисливство та надання пов'язаних із ними послуг - 12,0%, діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування – 11,3%, промисловість - 9,4%. Найбільші середні темпи скорочення притаманні освіті – 24,1%, сфері надання інших видів послуг – 16,7%, інформації та телекомунікаціям – 8,2%.

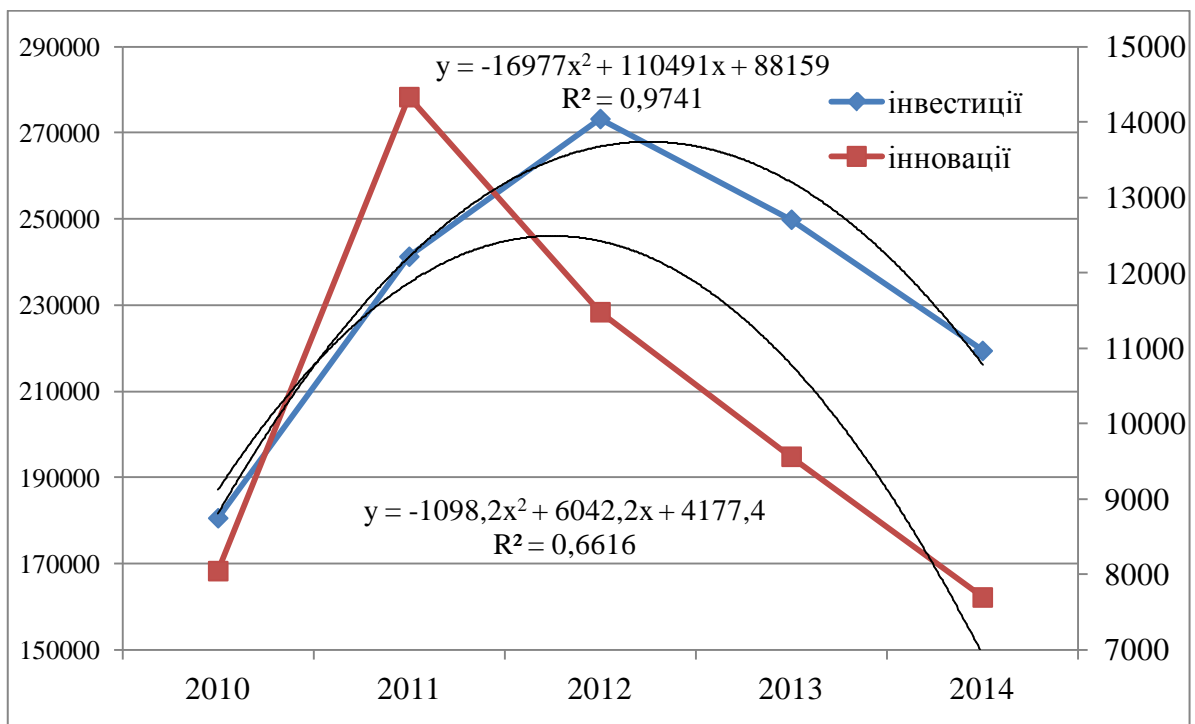

Рис. 1. Динаміка обсягу інвестицій та інновацій у національну економіку України протягом 2010-2014 рр., млн грн. (побудовано за даними [8])

Т а б л и ц я 1

**Індекс капітальних інвестицій за видами економічної діяльності (побудовано за даними [8])
(у відсотках до відповідного періоду попереднього року)**

Вид економічної діяльності	2011	2012	2013	2014	середнє
Усього	118,8	108,5	88,9	87,81	101,0
Сільське, лісове та рибне господарство	133,7	112,8	100,1	101,12	111,9
Сільське господарство, мисливство та надання пов'язаних із ними послуг	134,1	113,2	99,6	101,17	112,0
Лісове господарство та лісозаготівлі	145,3	86,4	141,6	99,37	118,2
Рибне господарство	34,4	188,8	72,0	91,72	96,7
Промисловість	141,6	107,5	100,3	88,39	109,4
Будівництво	91,0	118,0	95,7	88,38	98,3
Оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів	105,6	113,7	92,8	93,35	101,4
Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	114,7	115,3	56,8	83,90	92,7
Наземний і трубопровідний транспорт	114,3	152,3	38,1	86,35	97,8
Водний транспорт	169,6	156,1	79,0	176,25	145,2
Авіаційний транспорт	119,1	108,4	70,4	76,52	93,6
Складське господарство та допоміжна діяльність у сфері транспорту	114,5	93,9	72,5	82,89	90,9
Поштова та кур'єрська діяльність	112,8	252,1	54,0	61,47	120,1
Тимчасове розміщування й організація харчування	121,2	109,0	85,8	100,35	104,1
Тимчасове розміщування	118,9	103,1	82,7	99,42	101,0
Діяльність із забезпечення стравами та напоями	128,8	126,9	93,3	101,70	112,7
Інформація та телекомунікації	74,8	101,0	108,7	82,88	91,8
Видавнича діяльність, виробництво кіно-та відеофільмів, телевізійних програм, видання звукозаписів, діяльність у сфері радіо та телевізійного мовлення	71,7	92,6	123,5	78,20	91,5
Телекомунікації (електрозв'язок)	72,9	103,4	105,1	82,38	90,9
Комп'ютерне програмування та надання інших інформаційних послуг	134,1	94,9	116,6	105,64	112,8
Фінансова та страхова діяльність	77,3	126,5	95,0	93,50	98,1
Операції з нерухомим майном	125,0	74,1	106,3	82,88	97,1
Професійна, наукова та технічна діяльність	171,3	90,7	35,3	80,68	94,5
Діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування	105,7	200,8	49,7	88,82	111,3
Державне управління й оборона; обов'язкове соціальне страхування	140,9	96,7	58,7	76,97	93,3
Освіта	89,9	69,4	64,5	79,66	75,9
Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	99,4	127,9	71,9	70,09	92,3
Мистецтво, спорт, розваги та відпочинок	121,4	96,5	141,3	19,99	94,8
Надання інших видів послуг	191,8	29,7	35,6	76,20	83,3

Протягом 2010-2014 рр. питома вага підприємств, що впроваджували інновації, зростає із 11,5% до 12,1%, кількість найменувань впроваджених у виробництво інноваційних видів продукції – із 2408 до 3661, з них - нових видів техніки – із 663 до 1314. Утім негативними характеристиками є: скорочення впровадження нових технологічних процесів із 2043 до 1743, у т.ч. маловідходних, ресурсозберігаючих – із 479 до 447. Питома вага реалізованої інноваційної продукції в обсязі промислової є мізерною і скоротилася протягом аналізованого періоду із 3,8% до 2,5%.

Висновки.

1. Динамічний аналіз констатує негативні тенденції у розвитку інноваційно-інвестиційних процесів, пов'язані зі скороченням обсягом фінансування інновацій і інновацій протягом 2013-2014 років.

2. Аналіз структурних аспектів дозволив встановити, що інвестиційній моделі України бракує інноваційного аспекту і негативною ознакою є скорочення у джерелах фінансування коштів банків та іноземних інвесторів.

3. Позитивною ознакою структурних зрушень є відносно зростання інвестиційних активів у реальному секторі економіки, зокрема у сільському господарстві, промисловості, які є локомотивом розвитку національної економіки.

4. Активізації інвестиційної діяльності в країні сприятиме поліпшення інвестиційного клімату, залучення іноземних інвесторів, пріоритетне фінансування інноваційних проектів і нових технологічних процесів, розвиток інституціональних інвесторів тощо.

Перспективами подальших досліджень є виявлення проблем структурного реформування бюджетної сфери та обґрунтування шляхів їх вирішення.

Л і т е р а т у р а

1. Чайка Ю. Механізми структурного розвитку національної економіки / Ю. Чайка // Вісник Київського національного торговельно-економічного університету. - 2011. - № 3. - С. 30-41. - режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/vknteu_2011_3_5.pdf
2. Антонов В. Б. Активізація залучення прямих іноземних інвестицій в економіку України в умовах глобальної конкуренції: автореф. дис. ... канд. екон. наук :

- 08.00.03 / В. Б. Антонов ; НАН України ; Ін-т регіон. дослідж. - Л., 2011. - 20 с.
3. Сисоєва Л. Ю. Банки України в інтеграційних процесах на інвестиційному ринку: автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.00.08 / Л. Ю. Сисоєва ; Укр. акад. банк. справи Нац. банку України. - Суми, 2011. - 22 с.
  4. Пурій Г. М. Банківська діяльність на фінансовому ринку України: автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.00.08 / Г. М. Пурій ; Нац. наук. центр "Ін-т аграр. економіки". - К., 2010. - 19 с.
  5. Гладкова О. В. Вплив інноваційно-інвестиційних процесів на фінансовий саморозвиток торговельних підприємств: автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.00.08 / О. В. Гладкова ; Донец. нац. ун-т економіки і торгівлі ім. М. Туган-Барановського. - Донецьк, 2010. - 18 с.
  6. Аржевітін С. М. Грошово-кредитні відносини в розвитку економіки України: автореф. дис. ... д-ра екон. наук : 08.00.08 / С. М. Аржевітін ; ДВНЗ "Київ. нац. екон. ун-т ім. В. Гетьмана". - К., 2011. - 32 с.
  7. Кахович О.О. Державне регулювання структурно-інвестиційної політики в Україні: автореф. дис. ... канд. наук з держ. упр. : 25.00.02 / О.О. Кахович ; Рада по вивч. продукт. сил України НАН України. - К., 2010. - 20 с.
  8. Економічна статистика / Економічна діяльність / Капітальні інвестиції [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>

References

1. Chajka Ju. Mehanizmy struktornogo rozvytku nacional'noi' ekonomiky / Ju. Chajka // Visnyk Kyi'vs'kogo nacional'nogo torgovel'no-ekonomichnogo universytetu. - 2011. - № 3. - S. 30-41. - Rezhym dostupu: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Vknteu_2011_3_5.pdf
2. Antonov V. B. Aktyvizacija zaluchennja prjamyh inozemnyh investycij v ekonomiku Ukrainy v umovah glo-bal'noi' konkurencii': avtoref. dys. ... kand. ekon. nauk : 08.00.03 / V. B. Antonov ; NAN Ukrai'ny ; In-t region. dos-lidzh. - L., 2011. - 20 s.
3. Sysojeva L. Ju. Banky Ukrai'ny v integracijnyh procesah na investycijnomu rynku: avtoref. dys. ... kand. ekon. nauk : 08.00.08 / L. Ju. Sysojeva ; Ukr. akad. bank. spravy Nac. banku Ukrai'ny. - Sumy, 2011. - 22 s.
4. Purij G. M. Bankivs'ka dijal'nist' na finansovomu rynku Ukrai'ny: avtoref. dys. ... kand. ekon. nauk : 08.00.08 / G. M. Purij ; Nac. nauk. centr "In-t agrar. eko-nomiky". - K., 2010. - 19 s.
5. Gladkova O. V. Vplyv innovacijno-investycijnyh procesiv na finansovyj samorozvytok tor-govel'nyh pidpryjemstv: avtoref. dys. ... kand. ekon. nauk : 08.00.08 / O. V. Gladkova ; Donec. nac. un-t ekonomiky i torgivli im. M. Tugan-Baranov's'kogo. - Donec'k, 2010. - 18 s.
6. Arzhevitin S. M. Groshovo-kredytni vidnosyny v rozvytku ekonomiky Ukrainy: avtoref. dys. ... d-ra ekon. nauk :

- 08.00.08 / S. M. Arzhevitin ; DVNZ "Kyiv. nac. ekon. un-t im. V. Get'mana". - K., 2011. - 32 s.
7. Kahovych O.O. Derzhavne reguljuvannja strukturno-investycijnoi' polityky v Ukrai'ni: avtoref. dys. ... kand. nauk z derzh. upr. : 25.00.02 / O.O. Kahovych ; Rada po vuvch. produkt. syl Ukrai'ny NAN Ukrai'ny. - K., 2010. - 20 s.
  8. Ekonomichna statystyka / Ekonomichna dijal'nist' / Kapital'ni investycii' [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: <http://www.ukrstat.gov.ua/>

Косова Т.Д., Стеблянко І.О. Структурное развитие инновационно-инвестиционного процесса в Украине

Обобщены теоретические взгляды на структурное развитие инновационно-инвестиционного процесса. Проанализирована динамика объема инвестиций и инноваций в национальную экономику Украины, выполнено его моделирование. Проведен структурный анализ инвестиций по источникам финансирования, инвестиционным объектам, видам экономической деятельности. Дана оценка состояния инновационной деятельности. Определены закономерности структурного развития инновационно-инвестиционного процесса и мероприятия по его активизации.

Ключевые слова: структурный, развитие, инновационный, инвестиционный, процесс

Kosova T.D., Steblianko I.O. The structural development of innovative-investment process in Ukraine

Theoretical looks are generalized to structural development of innovative-investment process. The dynamics of volume of investments and innovations is analysed in the national economy of Ukraine, its modeling is executed. The structural analysis of investments is conducted on sourcings, investment objects, types of economic activity. The estimation of the state of innovative activity is given. Conformities to law of structural development of innovative-investment process and measures are certain on his activation.

Keywords: structural, development, innovative, investment, process

Косова Тетяна Дмитрівна - доктор економічних наук, професор, професор кафедри фінансів і кредиту Класичного приватного університету (м. Запоріжжя)

Стеблянко Ірина Олегівна - кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри економіки та управління національним господарством Дніпропетровського національного університету імені Олеся Гончара
znatok777@meta.ua

Рецензент: д.е.н., проф. кафедри «Фінанси» СНУ ім. В.Даля Костирко Л.А.

Стаття подана 15.01.2015